

שינויים שנמלאו בספר עץ חיים למהרה"ו

והנה בע"ח רבו השינויים ששינה ואף שפעמים שהמפרשים קיימו הגירסא אכתי בעל הספר ז"ל שהיה גאון מופלא שינה מהם, וידע הקורא כי גם בע"ח הפליא לשנות גירסאות (ומותר לו שעשה זאת לעצמו), ואף שחזינן לבעל הגהות חדשות¹ שעשה עבודה נפלאה, שנרגש כמה פעמים משינויו של המהדורה המצולמת ודרך חיציו על המהדורה הנ"ל ובצדק, הנה במקומות אחדים [האמת שאינם אחדים כלל!!!], ובפרט כאשר השינויים מובלעים היטב לא הרגיש בהם ואף הדפיסם, וכש"כ תוכנות הספרים המוקלדים שעליהם אין לסמוך, וכן רוב הספרים בתוכנת "היברו בוקס" כוללים בתוכם הגהותיו של בעל המהדורה המצולמת ז"ל (באשר לתוכנת אוצר החכמה אין לי אותה ולא בדקתי רק א"ל הרה"ג יעקב נ' שמעון שליט"א כי בה יש ש"ש נקי מהגהות, אך ספר תו"ח שם מלא בהגהות והעתיק כהיברו בוקס).

ההוצאה הנקייה מהגהות בעל הספר ז"ל, היא הוצאת דפוס המישור, שהייתה באיזה כולל ברובע תקופה מסוימת, כעת איננה בידי ואיני יכול לשוב ולעמוד על טיבה (רק שהיא דפוס וורשה תרנ"א, ושהייתי אצל הרב בצרי א"ל כי הוא לומד רק במהדורה הנ"ל, ואף הוציא לי אותה והראה לי, וכן הספרים שהו"ל אין בהם הגהות בגוף הטקסט כ"א בשולי הגליון).

גם הוצאות מאוחרות יותר (הרה"ג מוקדסי שליט"א, ופי' בית לחם יהודה), גם הם חזרו והדפיסו עם הגהות בעל הספר המצולם בגוף הטקסט!!! ואם יזכנו הי"ת נרחיב בזה, באופן שכמעט לא ניתן להשיג ע"ח מבלי ההגהות של המהדורה המצולמת.

¹ עץ חיים בהוצאת יריד הספרים, עם הגהות חשובות מכת"י, ויש להעיר כי מכון עלי עין בצפת תובב"א, הוציאו מהדו"צ של ע"ח שהגה בו הרש"ש, והגם שהמו"ל הנ"ל ערך את הגהות הרש"ש פעמים שנעלמו עלי עיניו, וכדחזינן כמה פעמים, ועיין ב"ולעלובת נפש" ח"א, ומשם אם תבדוק הרבה שינויי לשון לאין קץ, ועל הרוב אינם עקרונות בהבנה, רק מה שיש להעיר שהמו"ל פעמים לא שם לב והדפיס את הגהות שבגוף הע"ח (כנראה מהתקליטור התורני שהוא משובש מהמו"ל!), ועל הרוב שם לב לכך רק שהשינוי ניכר, אך כשהשינוי לא ניכר כגון שעיבה ב' (בכתב רש"י) לאות כ' לא שינה, ולקמן אתן לך דוגמא מע"ח ח"ב דף ל' טור ג' אות ו' "פר' זה השלישי גם הוא גדול ככל (במקור כתוב בכל) קומת זה הפר' השני כולו", והעתיק ככל ולא נרגש מזה וכן הוא במקומות טובא.

והנה למודעי כי בשני התחומים הללו, היינו ההגהות שבספר הזוהר וההגהות שבספר ע"ח, המכה היא אנושה, אין עמודה בלא הגהות!!! ואין איש משים על לב, אגב גם הפיסוק הוא מהמו"ל ובעל הספר (לפעמים משנה משמעות בהרבה, ועיין בדוג' לעיל), והנני בא רק לפתוח צוהר כי אם ארצה להעמיד כל התורה קודם נגיעה, אכלה זמני כי רבו עד מאוד!!!

ומי שירצה לעמוד ע"כ יוכל לחפש את המהדורה עם ההגהות בספ"ל, במחסן ספרים נדירים.

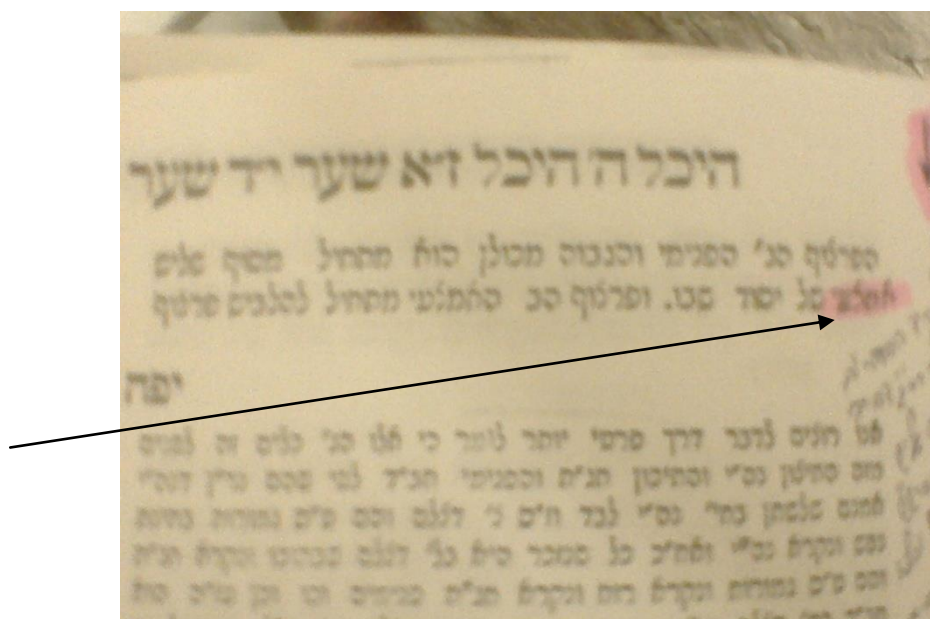
והנני להביא כמה דוגמאות:

הדוגמא הראשונה היא משער ל' דרוש ה', ע"ח ח"ב דף כ"ט טור ימני (לקמן הצילום), וז"ל: "הפר' הג' הפנימי והגבוה מכולן הוא מתחיל מסוף שלישי [בכת"י: א'] (המו"ל: אמצעי) של יסוד שבו. וכו'", עיין בצילום של השינוי אותו ערך הרב בעל הספר ז"ל שממנו צילמו המדפיסים, והנה כל בר בי רב דחד יומא יודע כי יש הבדל בין שלישי א', לבין שלישי אמצעי, והנה אף היפ"ש בדף הקודם גריס ליה: "שלישי אחד של יסוד שבו", והיינו שקיים הגירסא, ואף שאפשר ש'שלישי אחד' היינו האמצעי, מכ"מ אכתי קשה (גם בהוצאת הרב אשלג גריס אחד, אבל לא מצינו מי שגרס אמצעי כ"א במהדורת המו"ל), כי במהדורת 'עלי עין' של הרה"ג הרב טוילה בדף רס"ג בע"ח שהיה הרש"ש זיע"א לומד בו, כתוב א' בלבד, והמו"ל יריד הספרים לא נרגש בזה!!

והנה הן אמת כי יש כאן קושיא, וכפי אשר הקשה הרב דגלי אהבה, והובא לו בקודש בספר מזכיר שלום על אתר (דף רמ"ב אהבת שלום), והרב מזכיר שלום לא קיבל תירוץ ותירץ בעניין אחר, ומבלי להיכנס בקושיא ובתירוץ, הרי ששניהם קיימו הגירסא של שלישי א' (הינו ראשון, וזה מה שהוקשה להם שם עיי"ש), וכן הוקשה להרב באתי לגני בח"ב דף קס"ב באות ד' העתיק הלשון כפי הגירסא הקדומה, ובא בתירוצה בדף קס"ג בטור ב', ואף שנשאר ללא תירוץ חלוט, וכפי שכתב שם "וגם כאן י"ל פורתא לא דק", אכתי בגירסתו מלמד שלא שינה.

וכן פירש והעמיד הגירסא והכריחה הרה"ק מהר"י פתיה זיע"א (בדפו"י בל"י ח"ב דף ל"א טור ד'), עיין לו שם מ"ש על פר' הכתר ולמי מתייחס זה השלישי הראשון ודוק. וכן מצאתי להש"ש שנסתפק בהכי, אך אף אחד לא ההין לשנות הנוסח, אלא טרחו ואף עלתה בידם ליישב הגירסא כמות שהיא, ונתחדשו להם הבנות רבות, באופן שמי שלא יקרא הגירסא בנוסח הקדום הא', לא תתעורר אצלו שאלה, וע"כ לא יצא לבקש דברו בין דודים, וכי ניימא שבזה הרוויחו הבנה בע"ח, אדרבה בזה הפסידו הבנה עמוקה בע"ח, ואם הרב יפ"ש והרב דגלי אהבה והרב סלימן מאני והרב שמן ששון והרב פתיה וחכם ששון עבד אל עזיז, כל אלו קיימו הגירסא, מאן דהוא גדול ככל שיהיה יוכל לשנותה עד כדי שהוא מגיהה בגוף הע"ח, כאילו שהגירסה הקדומה אינה אלא טעות דפוס?! וכמו שצוודנו כנראה גם בע"ח

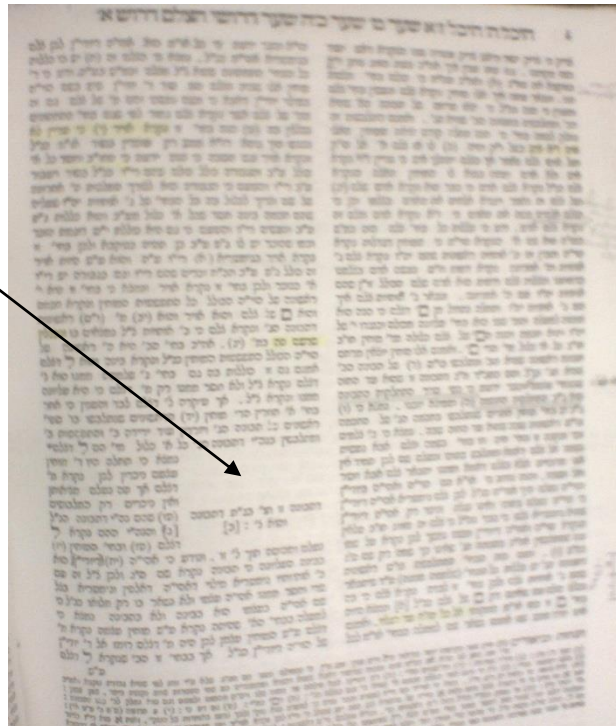
לא ידעו מהגהות אלו הנמצאות בגוף הספר במהדורה המצולמת [וח"ו לומר "שלחו יד" כמ"ש כמה מחברים]



דוגמאות נוספות:

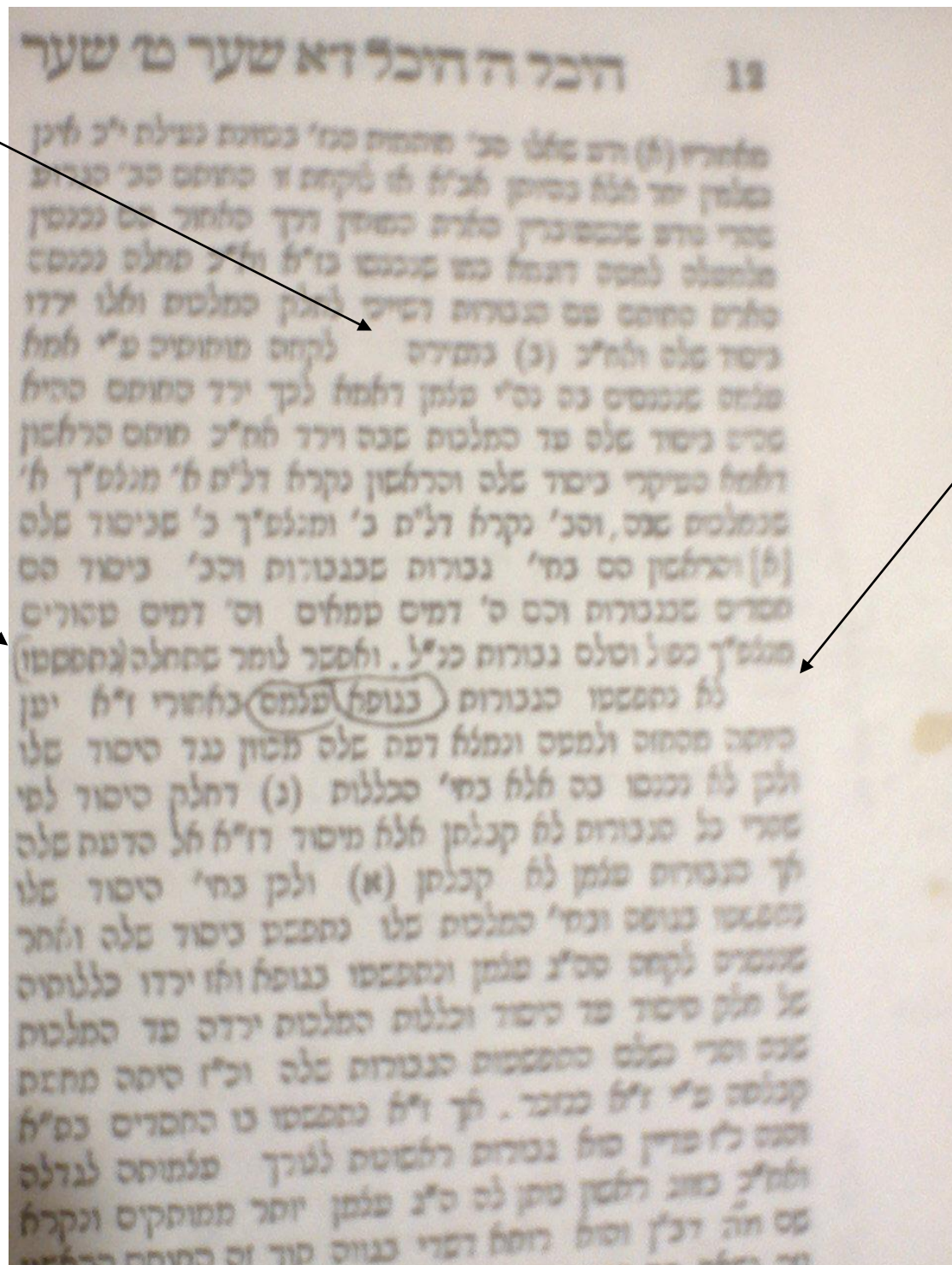
ראשית יש לי להקדים לך הקורא, ידוע תדע, כי אם הייתי רוצה לאסוף כל שינויי המהדורה הנ"ל הייתי מכלה זמני, **כי כמעט שאין עמוד בע"ה הנדפס על ידו שאין בו שינויים!!!** וכיוון שכבר הראתיך הדברים קודם במופתים ברורים, וכן מכיוון שאין כוונת הקונ' רק לעורר את ידיעת הלומדים בזה, אינני מביא עוד דוגמאות כי אוכל רק מזה לעשות ספר שלם אם לא יותר, אלא אני מביא לפניך רק את **סוגי השינויים וההגהות**, היינו ע"מ שתלמד את דרך העבודה של בעל הספר ושגתם של המדפיסים.

ובראש אביא לדוגמא קיצונית, אשר עליה עורר אותי הרה"ג ר"י 'שובי נפשי' הרב עזריאל מנצור שליט"א, **שהושמטה בטעות חצי הגהה של מהרח"ו מהדפוס**, ואם אינך מאמין עיניך תחזינה מיישרים: (צילום שער כ"ה)



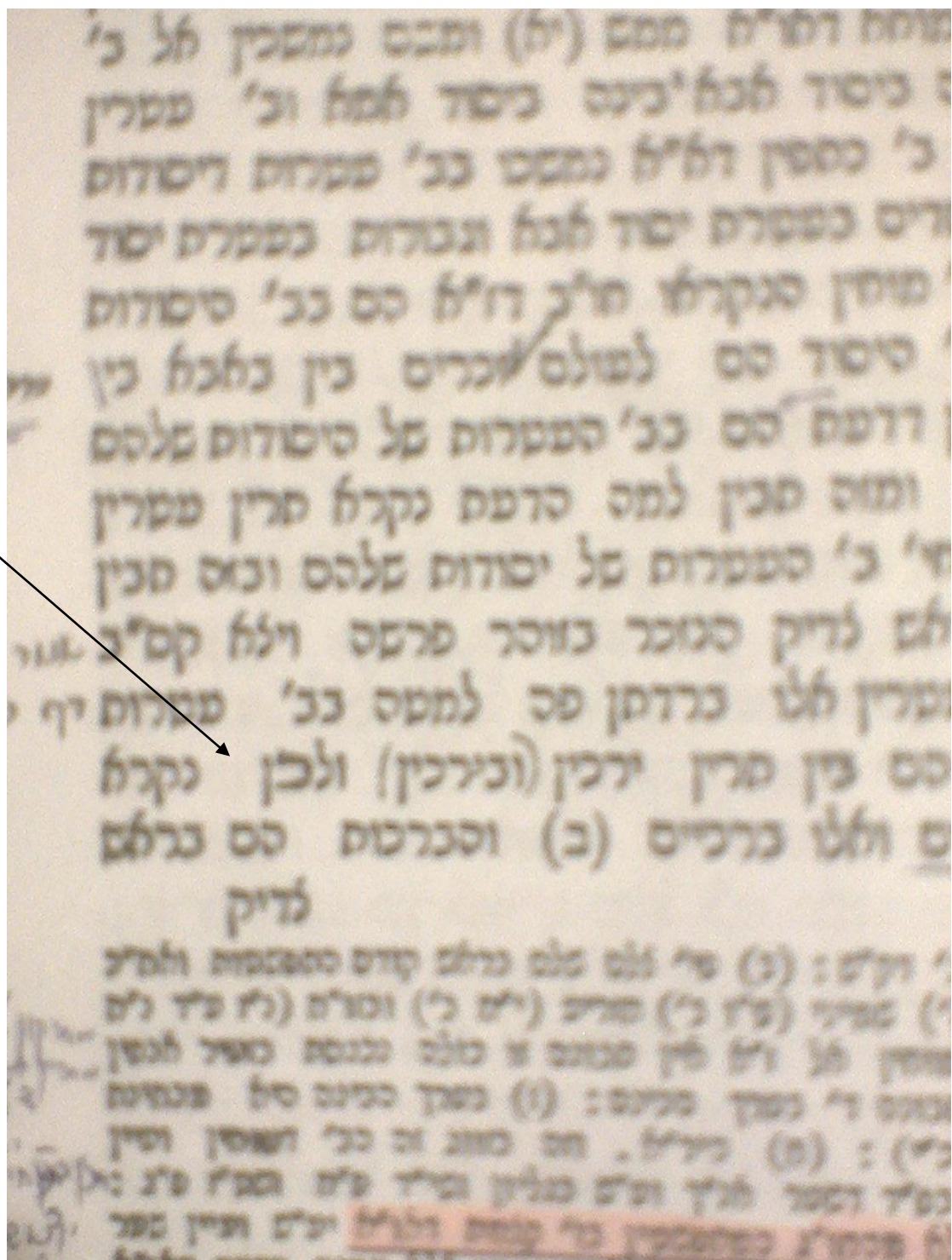
וז"ל ההגה של מהרח"ו בשלמות: "וצ"ע, ויותר טוב אם היה מ' דצלם בד"ר דתבונה זו, ול' דצלם בג' אמצעיות [ע"כ נשמט מהדפוס] דתבונה זו, וצ' בג"ת דתבונה והוא צ", ודוק שהרש"ש באות ב' כתב: "וכן הסכים בתחילת דרוש ד".

עוד דוגמא, בדף ו' ע"ב, שתיקן ובחר בגירסא מסוימת בעל הספר [שמגנו לקחו המו"ל]
 ע"פ הבנתו, אף שהרבנים המדפיסים שקדמוהו ראו ב' הגירסאות והשאירו את שניהם
 (נתפשטו / לא נתפשטו. בנסירה וכו'):

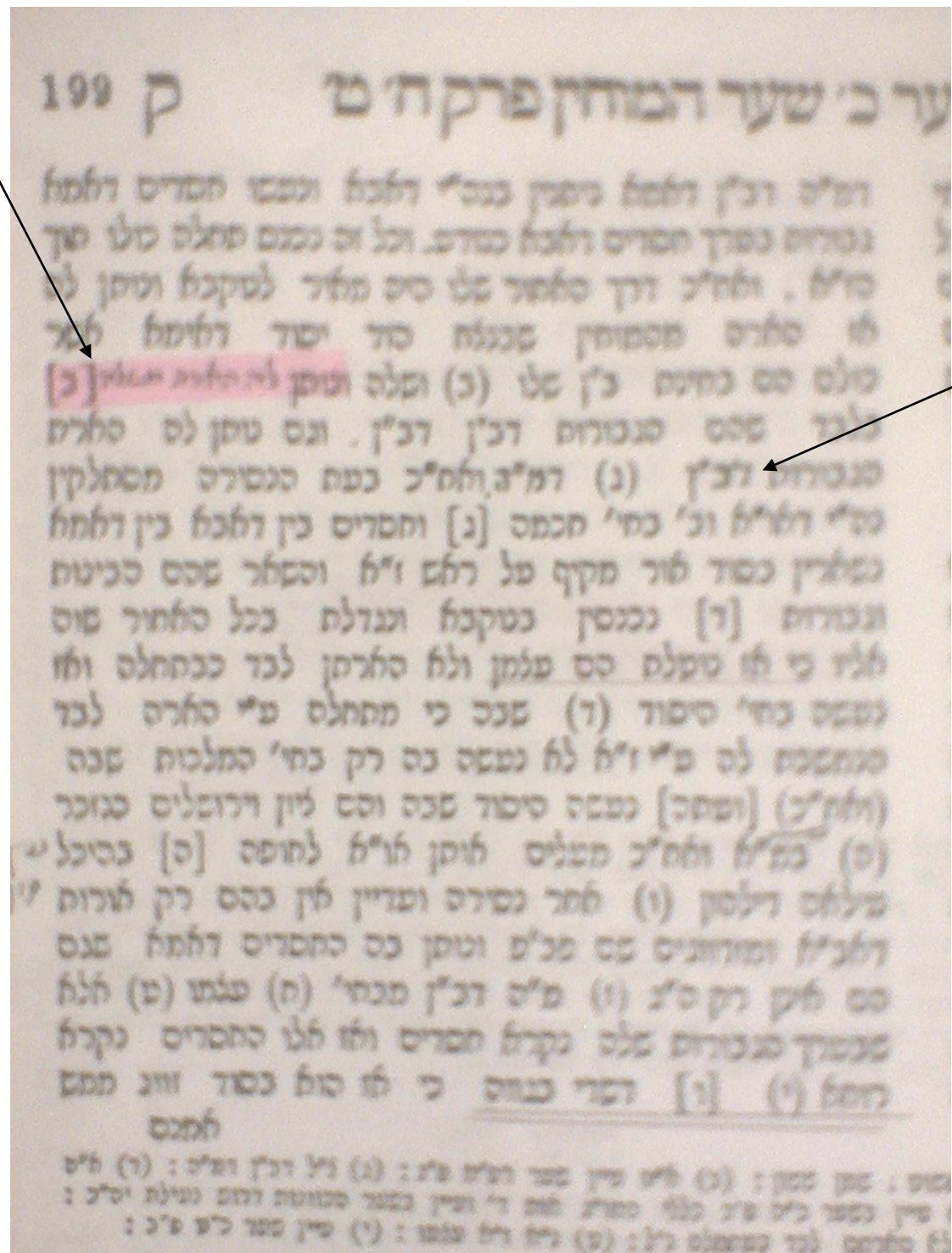


עוד דוגמא בע"ח"ב דף ב' עמודה ב', היה כתוב: "כי תריין עיטרין ברדתן פה למטה בב' עטרות דאו"א שמקומם הם בין תרין ירכין, וירכין דילהון [מחק ב' מילים וכתב במקום ולכן, מילה שנבראה לה פתאום] נק' ברכות וכו'"

[וכבר הקדמתי שהראתיך פעם אחת הטעם שמפניו עשה את השינוי, וכעת אני רק מביא את העניין ולא את מהותו, אף שיש מקום להאריך בדבר שהניאו לכך, ואעפ"כ אין זה מוכרח לשנות]

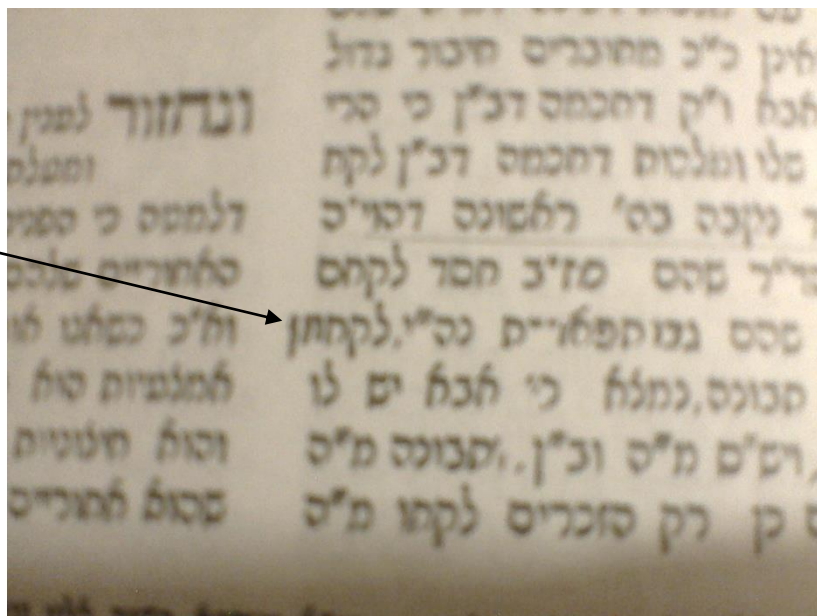


עוד דוגמא נוספת שער המו' פרק ט', שכידוע המפרשים מתאמצים בו כ"א בכוחו נאזר בגבורה להעמיד הגירסאות, וסדר נתינת ב"ן דמ"ה, ומ"ה דב"ן וכו' אם בפנים אם באח', וכיצד הוא החילוף בזו"ן הגדולים, וביעו"ר ובאו"א, וכו' וכו', והנה בעל הספר שממנו צילמו הכריע כפי אשר השיג והבין, ואף ששינה בתחילה ע"פ הגהת השמ"ש (ואל יטעה אותך זה, כי הרש"ש עצמו ג"כ הגיה בצד, ועל אף רוחו לא ההין לשלוח יד בפיקדון!!), אך לבתר כל הפרק הזה הוגה מדעתו של בעל הספר ז"ל, ושגגו המדפיסים והדפיסו כך לרבים.



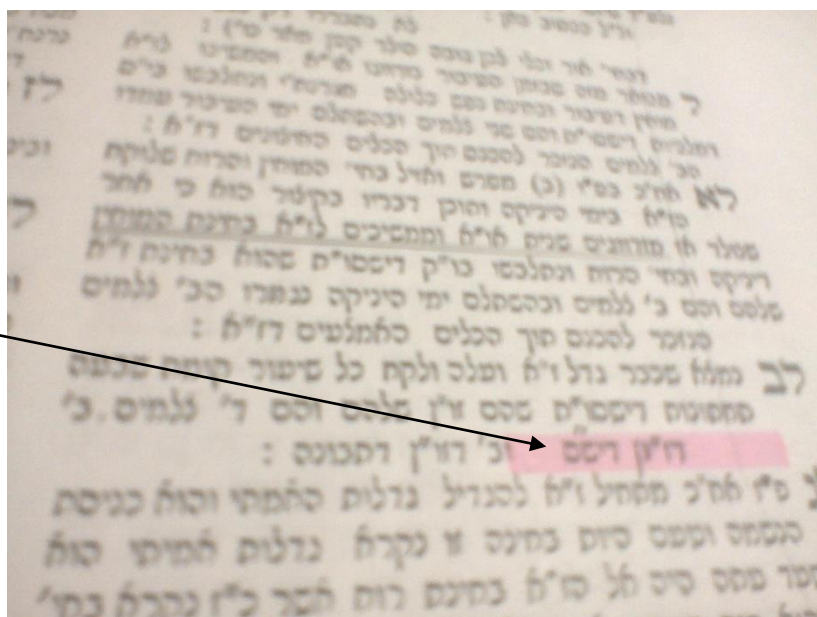
דוגמא נוספת לעוד סוג של הגהות היא, שכאשר הרב הגאון [ואולי יקום פותר לגלות מי הוא זה] אחז והבין בדרך מסוימת הוא חזר להגיה פרק שלם ע"פ הבנתו, ולפעמים לא נתקרה דעתו עד שעשה כן בכל הספרים שמצוטטים לאותו הלשון כמו שהראנו למעלה כדי שלא יטעה כאשר יחזור ללמוד לעצמו, וכן הוא בשער כ' פ"ט שהוא אבן יסוד בהבנת הע"ח, והגיהו לאורך כל הדרך [היינו שקודם ניתנת הארה דב"ן דב"ן ואח"כ ב"ן דמ"ה ואח"כ מ"ה דב"ן, ואכן יש פנים לכאן ולכאן אף בהשוואת דברי הרש"ש בנהר"ש ובע"ח ובסידורים, אך אינני בא בכאן לברר המקח כ"א להראות כי איכא טפי משתות שהמקח חוזר בו!!] דוק ותראה שכן הוא הגיה לאורך כל הפרק! [גם נתקשה שהוא מכל הב"ן קודם, וזה נגד דברי הרש"ש כביכול שהב"ן דמ"ה קודם למ"ה דב"ן, וכן נתקשה שלכאורה הב"ן דב"ן הוא בסוד הארה, ואכמ"ל - רק להווי ידוע שרבנו מהר"ח דילהרוזה מתרץ לזה בארוכה טובא בכמה מקומות!! ומהרח"ו בעצמו כ' ששני הפי' אמת ודוק], אך אנו יכולים ללמוד כיישוב התו"ח בזה, ולכן חסרו לנו דברים בגלל שהמדפיס סמך על המגיה, או שהיותר מסתבר שלא ידע כלל מההגהות הללו.

עוד דוגמא לסוג הגהה נוספת: כאן השלים מילה שלא נמצאת בכת"י, וכן גבי המ"ה וב"ן השמיט כמה אותיות.



עוד דוגמא יותר מהותית בכללי מעלי שימשא המופעים בסוף שער ל', כלל ל"ב:

הגירסא הייתה: "והם ד' צלמים ב' דישסו"ת, וב' דזו"ן דתבונה" וקעביד ביה פרטות והיינו שבעל הספר שינה: "ב' דזו"ן דיש"ס וב' דזו"ן דתבונה", והן אמת שיש כביכול בעיתיות עם מילת 'תבונה' האחרונה, אך מאן ימא לן שאין הכוונה כפשט הכתוב, היינו ב' צלמים מכללות ישסו"ת ועוד ב' צלמים רק מתבונה או מזו"ן דתבונה, ואין כאן ניסיון שלנו ליישב באמת, כ"א להראות שאין לדחות שום גירסא בפרט ברש"ש זיע"א!! [יש לשים לב לג' דברים: למחיקה, להוספה ולרווח]



שינויים שנמלאו בסידור

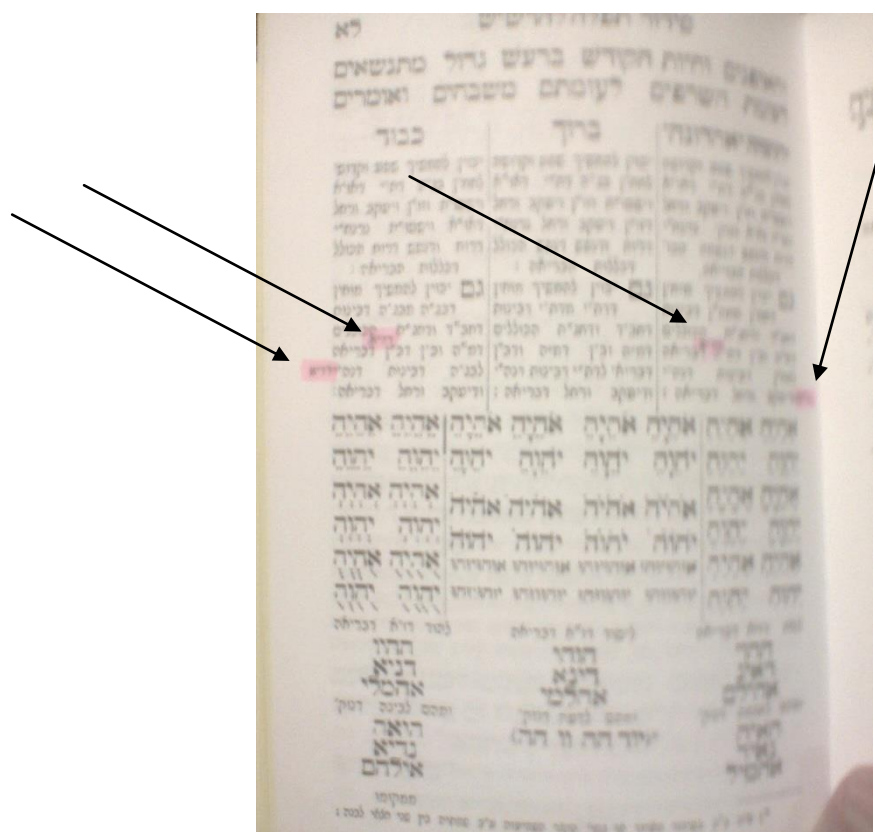
הרש"ש.

הנה בעניין זה לכאורה יש הרבה מה להליץ טוב בעד המו"ל הרה"ג הרב עטיה ז"ל, כי כולם ערכו שינויים בסידוריהם, אך מאידך לא פרסמו זאת ברבים, וגם הרב יו"ט ידיד הלוי ובנו, הציגו שינוייהם בדרך של הגהות, אך ס"ס המו"ל קראם סידורי הרש"ש, וכן מצינו לכמה מסדרי סידורים שעשו הגהות ושינויים, ודי אם נזכיר להאי גברא רבא כמוהר"ש דרזי זיע"א, ששילב בין סידור היר"א לסידור הרד"ם והנדפס, וכן הוסיף שינויים עצומים מהנהר"ש כגון הצירופי אלו' שלא נמצאו באף סידור קודם לכן [וא"ל כי כן מצאו בסידורי הרב עיר וקדיש כמוה"ר וידאל די קואינקא זיע"א, אך לא ראיתי בעיניי, ולא אומרים למי שלא ראה שיעיד על החודש וכו']

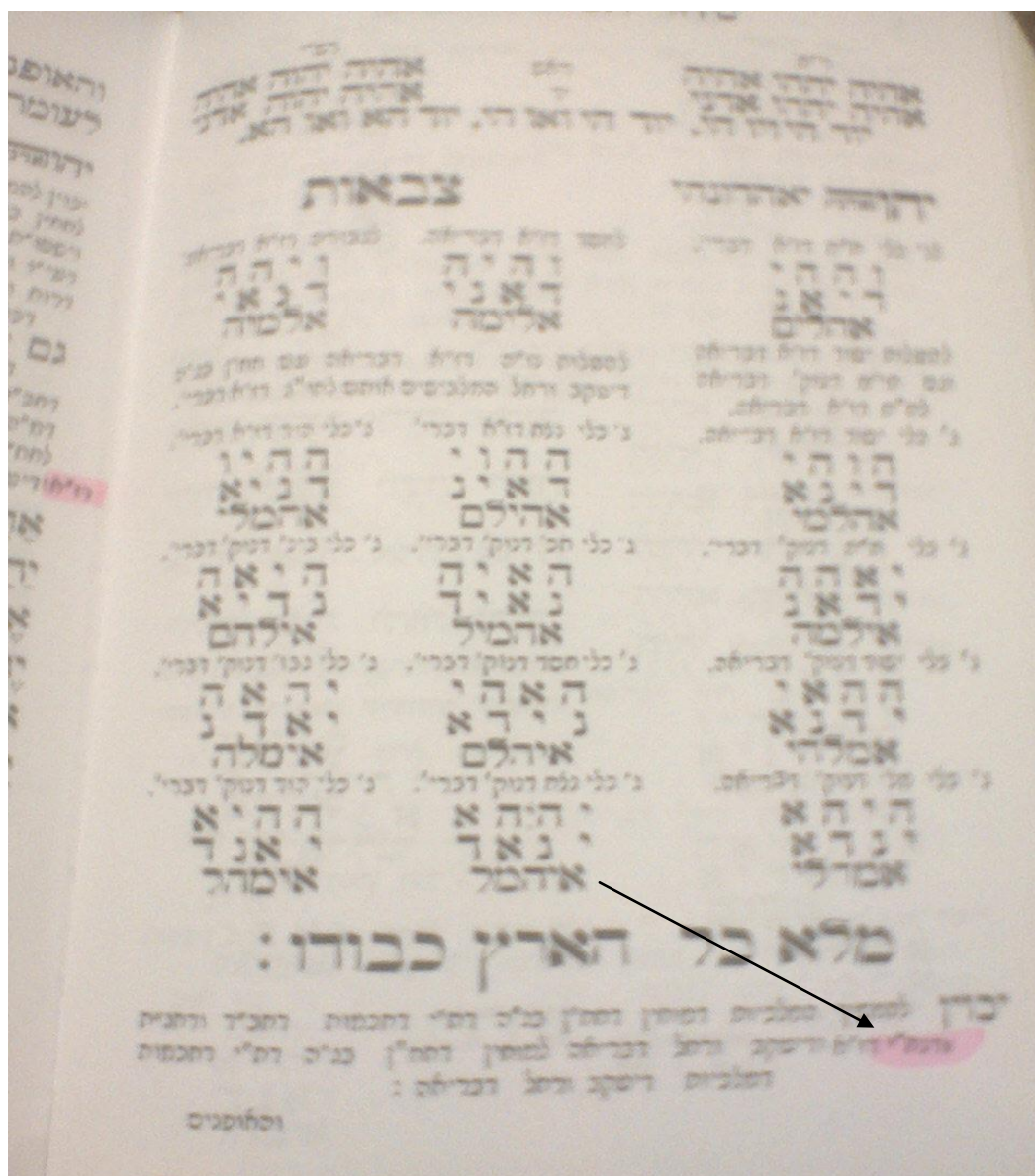
ולכן הנני רק מציין כאן דוגמאות קלות, וידע שהם מהרב עטיה ואין זאת תלונתי שלא ציין כן להדיא, והנה ידע הקורא כי כן יש בעיתיות בדבר, כי מייחסים חלק מהדברים לכמוהר"ש דוויק זיע"א, ואינו, כי הוא רק הדפיס החלק הראשון, ושאר החלקים התנגד להדפסתם נחרצות, והיא פעולת הרה"ג למשפחת ידיד הלוי זיע"א.

והרב בעל הספר ז"ל שממנו הדפיסו המו"ל, פעמים שעשה זאת ע"י מכונת כתיבה והדבר ניכר, אך על הרוב הבליע הדבר שלא ישימו לב, וכדרכו הראשונה, והנני רק מביא כאן דוגמאות קלות כי רבו ועצמו ויכלה הזמן, ולא באתי להתנגח ח"ו וחלילה כ"א לעורר המעיין.

[ההגהות נחלקות לכמה סוגים: מובלעות ולא נרגשות, במכונת כתיבה ע"ג השיטה, תוך השיטה, צילום וצירוף בגופן של הסידור וכו', וזה רק חלק מסגנונות השינויים]



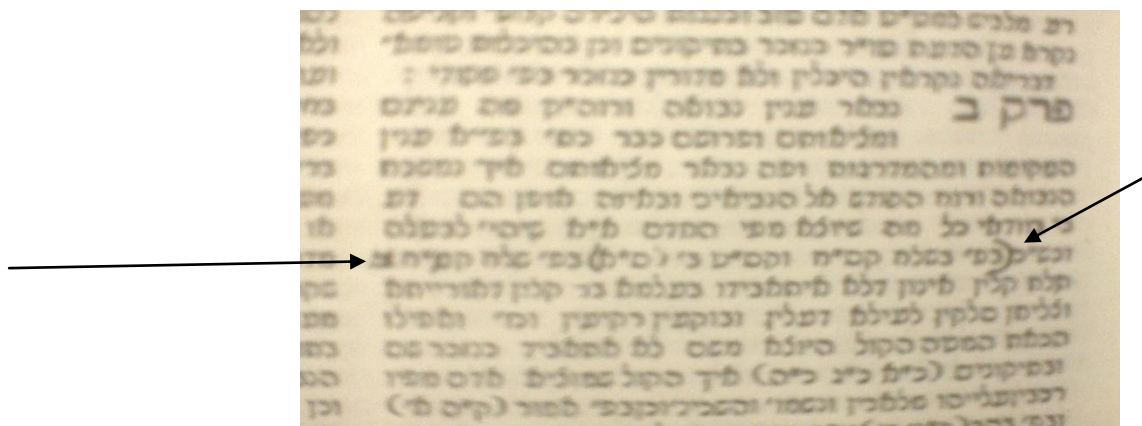
והרי לפניך עוד שנוי שלא נרגש בהשקפה ראשונה:



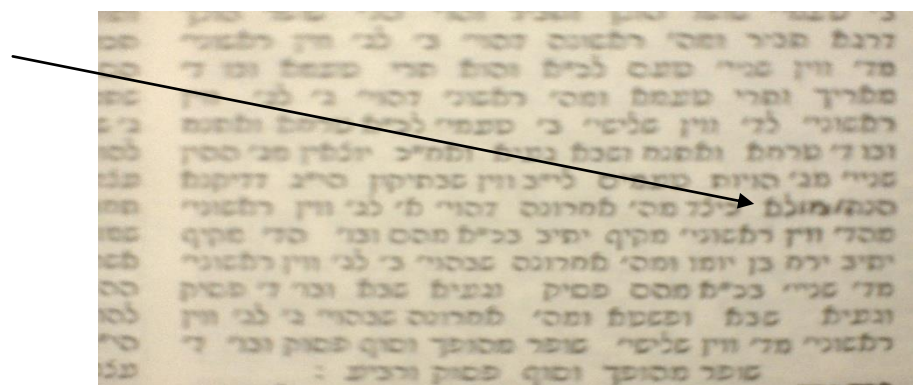
ואף שיתכן שכאן ההגה צודקת אך אין הלומד מבין כי איננה מגוף הסידור.

שינויים שעציד ליה בשער הייחודים

תחילה נביא לדף ב' ע"א, בהם הפך את ההפניות למקור בזה"ק, ומיסגר את חלקן:



דף י"ג ע"ג, שינה ל"הנהו מזלא":



כרגע אין בידי ספרים אך ישנם עוד שינויים אך אלו השינויים הברורים ביותר, כי אין בידי את ההוצאה המקורית והקדומה, וכמדומני שכשהייתי בספריה הלאומית ראיתי שהו"ל מחדש שער הייחודים עם ביאור ושם העתיקו הלשון של דף י"ג הנ"ל, וטעון בדיקה.

הנה מצאתי ג"כ כמה שינויים בשער רזה"ק אך כיוון שלרוב לא נכנסו בגוף הטקסט אבוא רק לצייןם, בדף מ"ד טור ב' שיטה י"ז שינה בגוף הדברים והנימין, דף מ"ז טור ב' שיטה

25, ודף נ"א ג' תיקונים שניים מסומנים וכתוב התיקון בין הטורים, ועוד תיקון בסוף העמוד, ובכאן תיקן כדבעי.

שינויים בספר שמן ששון בחלק א' דף כ"ג אות ח' וכן בשינוי הציון לשער אנ"ך פ"ט ועיין מ"ש בש"ש להרה"ג יעקב ן' שמעון נר"ו המו"ל ומגיה השמן בן שמן המשחה לשמן ששון. וא"ל כי בספריה הלאומית ישנה ג"כ לספרו האישי של אותו החכם שממנו הדפיס החק"ל רמ"ע עם ההגהות שהכניס שם.

ויש עוד רבות, כי רק על השינויים שבכתבי האר"י (ע"ח ש"כ מבו"ש, הק' רחזה"נ נהר"ש) יכולנו למלא ספר שלם, וזה חוץ מההגהות בש"ש ובכתבי הלשם וכו', ואין מטרתי בזה הקונ' כ"א לעורר ידיעת הלומדים תורת אמת ושלום.

שינויים שעציד ליה בספר פתח עיניים.

לבד מעמוד השער, הנני מציין רק חלק מהם והרוצה יוכל למצא הספר בספרי הלאומית, כי רק כך אפשר למצא את כל השינויים, כי גם בהשקפה שלישית אינם ניכרים למעיין.

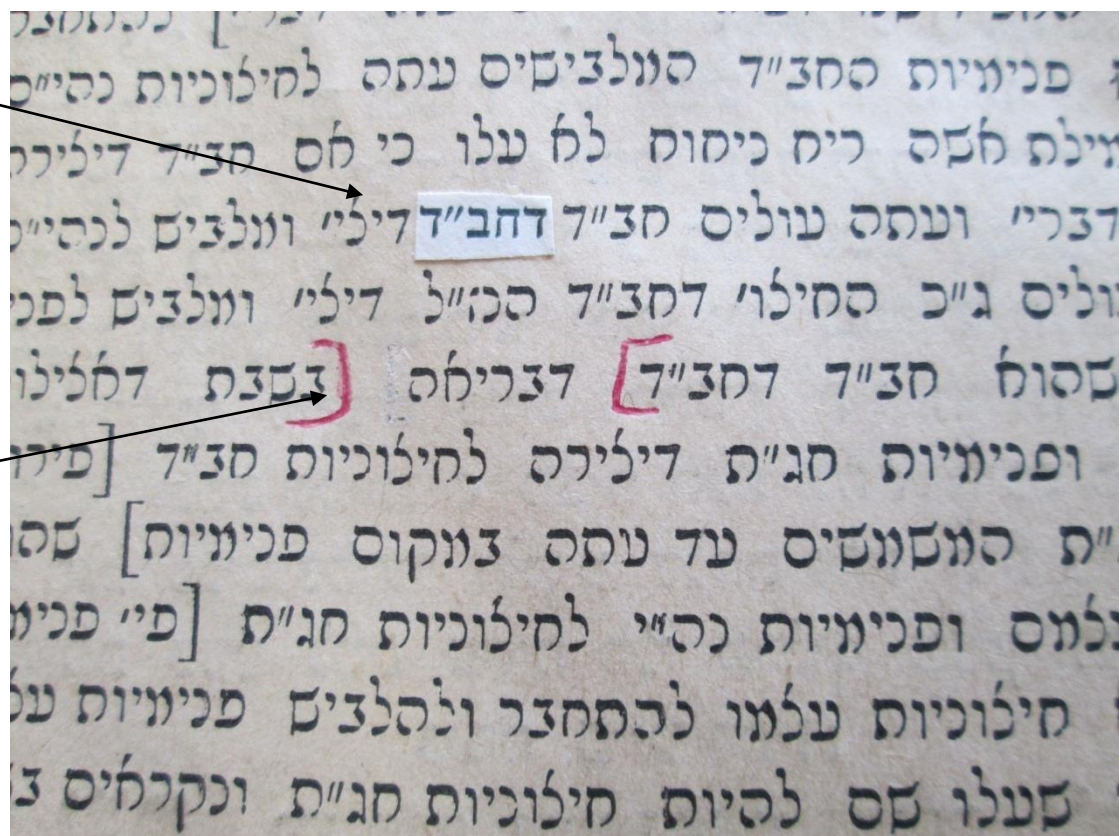
סדרת תצלומים:

[illegible]

וְהָיָה כְּשֶׁיִּשְׁמַע ה' אֶת הַקוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקוֹל
 לְמַעַן יִרְוַח לְהַצִּיץ כָּל קֶדֶר הַחַפְּלוֹת בְּשׂוֹרָשָׁם בְּצַחֲכָתָם
 חִלּוּכֵיהֶם וּפְנִיּוֹתָם:
וְתַחֲלִילָה לְרִיךְ שֶׁתִּדְעַ דְּצִלּוֹת יֵשׁ דִּי צַחֲכוֹת וְהֵם
 חִלּוּכֵיהֶם וּפְנִיּוֹת דְּחִילּוֹ, וְחִילּוֹ וּפְנִיּוֹת
 דְּפְנִיּוֹת, וְצִיּוֹר עֵינִן זֶה נָח' צַע"ח ט"ו פ"ג וּפ"ג וּבְסֵפֶר
 נֶחֱם שְׁלוֹם דָּף ל"ו סַע"ב וְהַדָּשׁ דָּף י' וְז"ל, וְהֵנָּה יָדוּעַ כִּי
 בְּכָל הַעוֹלָמוֹת יֵשׁ חִלּוּכֵיהֶם וּפְנִיּוֹת כּוֹלֵלִים, כִּי צִלְלִי יֵשׁ
 אֲצִי"ע דְּחִלּוּכֵיהֶם וּלְצִי"ע דְּפְנִיּוֹת, וְכָל אֶחָד נֶחֱלֵק
 לְחִלּוּכֵיהֶם וּפְנִיּוֹת, כִּי צִי"ע דְּאֲצִי"ע דְּחִלּוּכֵיהֶם דִּלְלִי נֶקֶר'
חִיצוֹנִיּוֹת דְּחִילּוֹ דִּלְלִי, וְהֵם וּלְצִי"ע לְאִלּוֹת דְּאֲצִי"ע הַזֶּה
 דְּחִלּוּכֵיהֶם, וְהֵם הִלְלִי נֶקֶר' פְּנִיּוֹת דְּחִלּוּכֵיהֶם וְכֻלּוֹ בְּכֻלּוֹת
 נֶקֶר' חִילּוֹ לְאֲצִי"ע דְּפְנִיּוֹת דִּלְלִי נֶקֶר' חִילּוֹ דְּפְנִיּוֹת דִּלְלִי,
 צִי"ע דְּאֲצִי"ע דְּפְנִיּוֹת דִּלְלִי נֶקֶר' חִילּוֹ דְּפְנִיּוֹת דִּלְלִי,
 וְהֵם וּלְצִי"ע לְאִלּוֹת דְּפְנִיּוֹת, וְהֵם אִלּוֹת נֶקֶר' פְּנִיּוֹת דִּלְלִי
 דְּפְנִיּוֹת דִּלְלִי. עוֹד כֵּתֵב בְּדָף ו"א וְהַדָּשׁ דִּיטוֹ סַע"ב
 וְהִיא הַקְדָּמָה הַקְדָּמָה וּבְלִי יָדִיעָה הַקְדָּמָה הַזֶּה אֵין
 מִצִּין קֶדֶר הַחַפְּלוֹת הַזֶּה, וְז"ל וְנָח' בְּסֵפֶר הַשְּׁמוֹת וּבְסֵפֶר
 הַהִקְדָּמוֹת דָּף ו' וּבְסֵפֶר עוֹרֵת ד"ה וּבְסֵפֶר כִּי כְּדִי לְצַר
 הַכֵּלִים וְשֶׁאֵרֵי הַרְפָּח דְּכָל פֶּרֶעַ, יוֹרְדִים כָּל פֶּרֶעַ הַעֲלִיּוֹת
 דְּאִלּוֹת צִיּוֹת הַחֹל בְּקוֹד גְּלוֹת הַשְּׂכִינָה וּמִלְצִי"ע לְפִי

פתח עיניים דף ח' ע"ג:

עֲרִצִּית שֶׁהוּא צִלְלִי אֲעִפ"י שֶׁגִּרְעוּ וּמוֹנוּ בְּצַחֲכָתָם הַרְפָּח
 הַנֶּשֶׁאֶר צוֹ כִּי הַנֶּשֶׁאֶר שֶׁ הוּא וּבְצַחֲכָתָם הַיּוֹם שֶׁעֲבָר וְהַנֶּשֶׁאֶר
 פֶּה הוּא וּבְצַחֲכָתָם הַלֵּילָה שֶׁעֲבָרָה. וְלִפְיֶכֶךְ אֲעִפ"י שֶׁהַנֶּשֶׁאֶר
 צוֹ עָתָה הוּא רוֹשֶׁם קֶטֶן יוֹתֵר וּשְׁלֵם עֲרִצִּית שֶׁאֵין צוֹ אֲלֵל
 בְּצַחֲכָתָם פְּנִיּוֹת דְּקִטִּי אִיּוֹא, וְיֵשׁ צוֹ כֵּחַ לְהַנְשִׁיךְ
 עָתָה צַח"י יִשְׂרָאֵל צִי הַנֶּשֶׁאֶר הַחֲסִידִים לוֹ שֶׁהֵם וּקִי קִטִּי
 אִיּוֹא וְהֵם לְצוֹשִׁי ו"ק דְּגִדּוֹת שְׁלֵה וּפְנִיּוֹת קִטּוֹת אֲצִל.
 לְפִי שֶׁכֵּחוּ גְדוֹל וְאֵל עֲלִמוֹ עָתָה מוֹשֶׁךְ הַטִּיפָה מוֹקוֹם
 יוֹתֵר עֲלִיּוֹן וּשְׁלֵם עֲרִצִּית לְפִיכֶךְ יִכּוֹן צַחֲכָתָם אֶחָד שֶׁהַנֶּשֶׁאֶר
 הַטִּיפָה הִיא וּפְנִיּוֹת אִיּוֹא וְכֻלּוֹת הַכּוֹנֶה הוּא וְכִי כָּל זֶה
 נָח' בְּסֵפֶר הַכּוֹנֶה דְּרוֹשׁ ג' דָּק"ט יַעֲס"ב, וְעִיּוֹן עוֹד שֶׁ
 בְּעִיּוֹן קֶדֶר חִלּוֹק דִּי וְיִי יִחוּדִי ק"ט בְּדְרוֹשׁ צִי וְד' וו',
 וּבְסֵפֶר דְּרוֹשִׁי ק"ט פ"ה וּפ"י וּפְטִי"ו וּפְטִי"ז, וּבְסֵפֶר שֶׁנֶּחֱם כִּי
 בְּד' וּבְסֵפֶר עוֹרֵת דְּכ"ג [עִיּוֹן בְּקוֹנְטֵרִים שֶׁ"ס ח"ג וְיֵשׁ בְּדְרוֹשׁ
 ג' דָּק"ט עַל שֶׁנֶּחֱם הַכּוֹנֶה אֶת י"ג ו"ד]:
 דְּכָל זֶה יִהְיֶה צִדֵּךְ דִּלְלִי לְגִרְעוּ בְּקֶדֶר כּוֹנֶת ק"ט



בחץ השני נראית הפיכת סוגריים, בב' פת"ע כתב מרובע שנדפס מחדש הדפוסו כך.

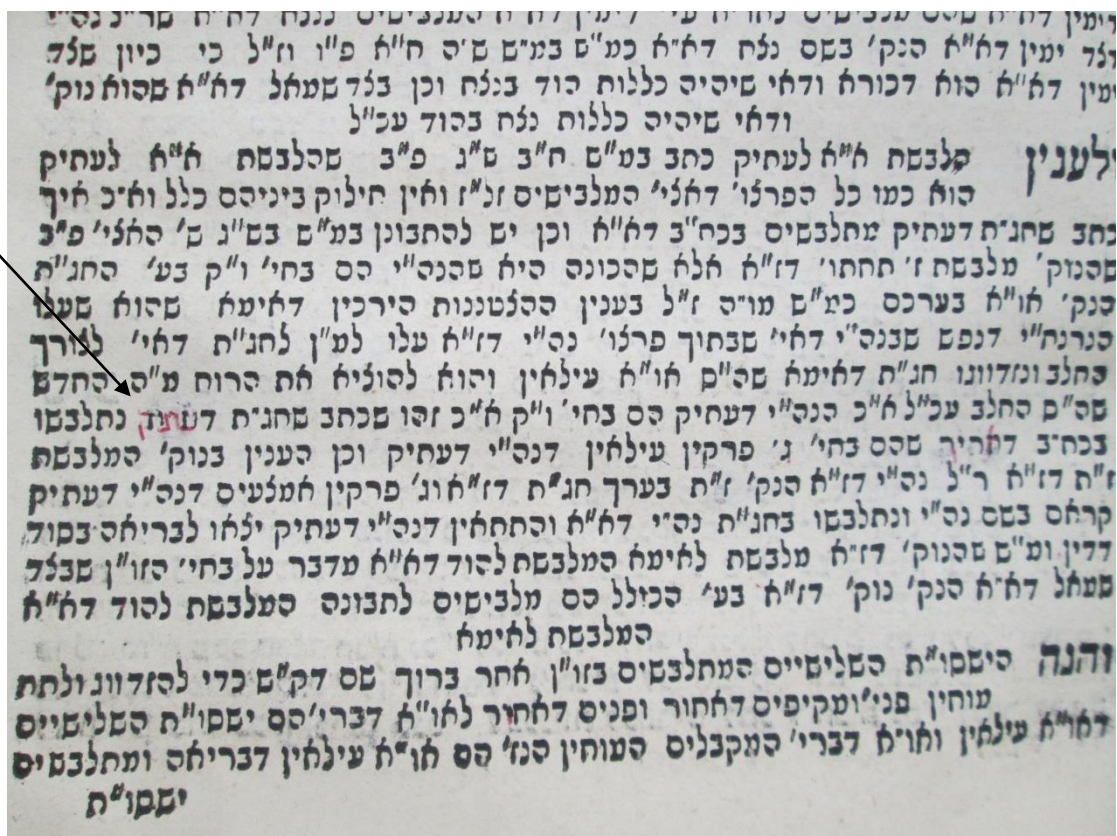
עד כאן מקצתן למען דעת!

שינויים שעציד ליה בספר

תורת חכם.

לבד מעמוד השער, הנני מציין רק חלק מהם והרוצה יוכל למצא הספר בספרי הלאומית, כי רק כך אפשר למצא את כל השינויים, כי גם בהשקפה שלישית אינם ניכרים למעיין.

סדרת תצלומים:



קכ"ח ע"ב היה כתוב "א"א" שינה ל"עתיק"

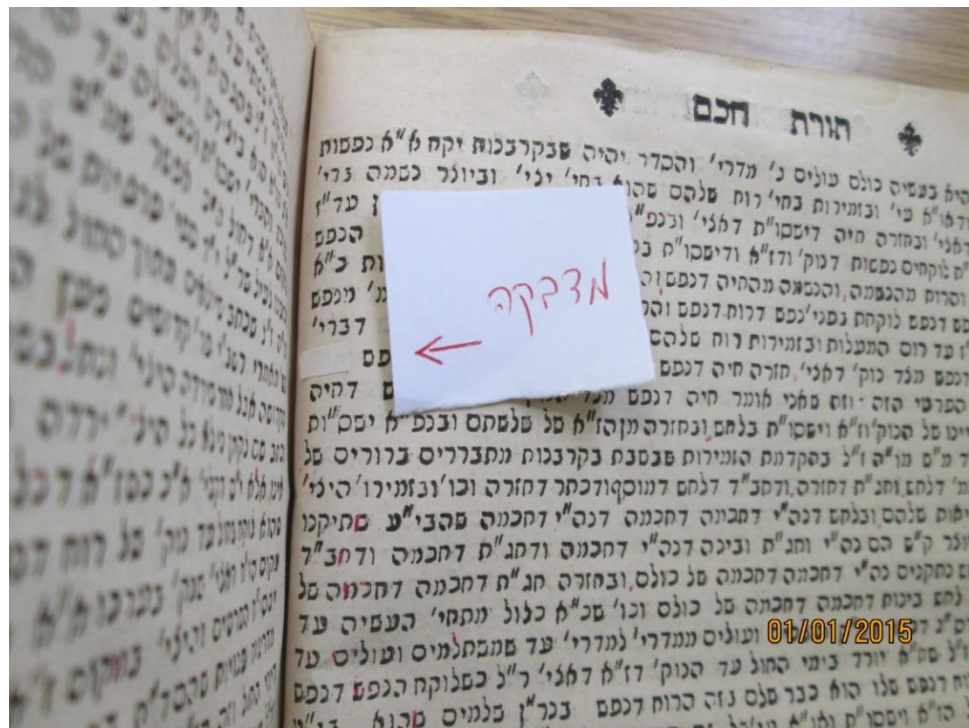


חץ ראשון: סוגריים

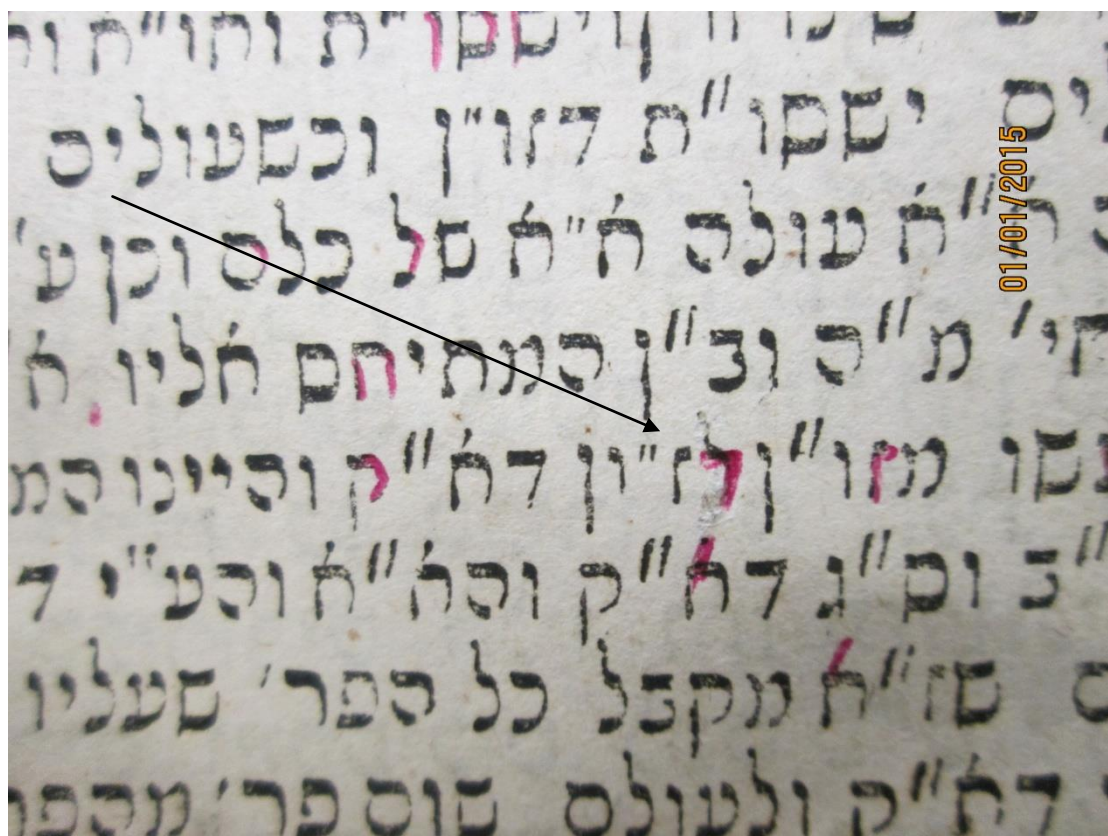
חץ שני: הוסיף ו' החיבור

חץ שלישי: מדבקה על מילת "זה" [היינו כל מה שלעיל משא"כ אם משמטים, שדעתו היא מכאן והלאה] [חלק מהשינויים ע"פ הרב פיררא, אך הוא לא שינה את הדפוס, עיין בהקד']

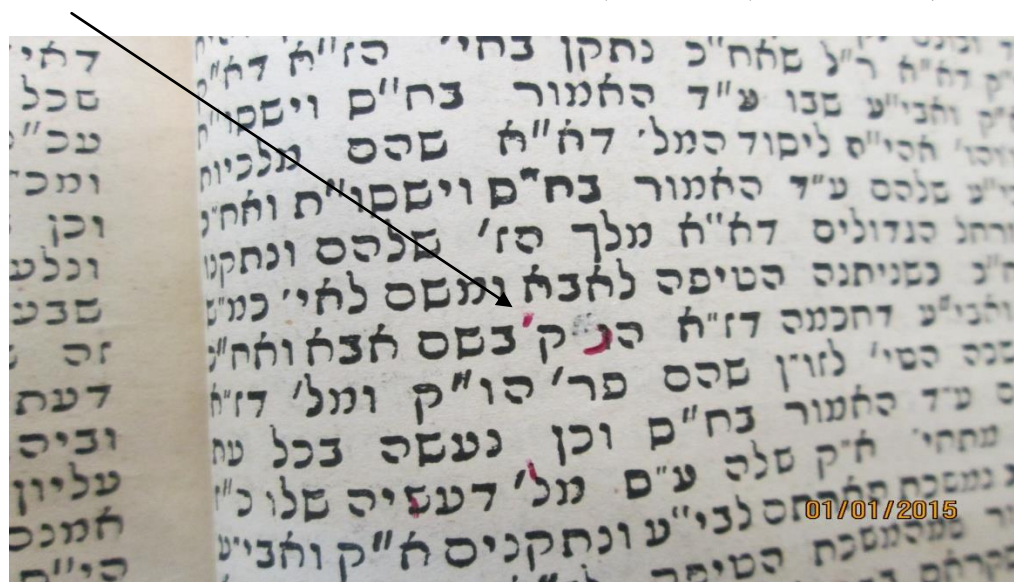
תורת חכם דף י"א ע"ב:



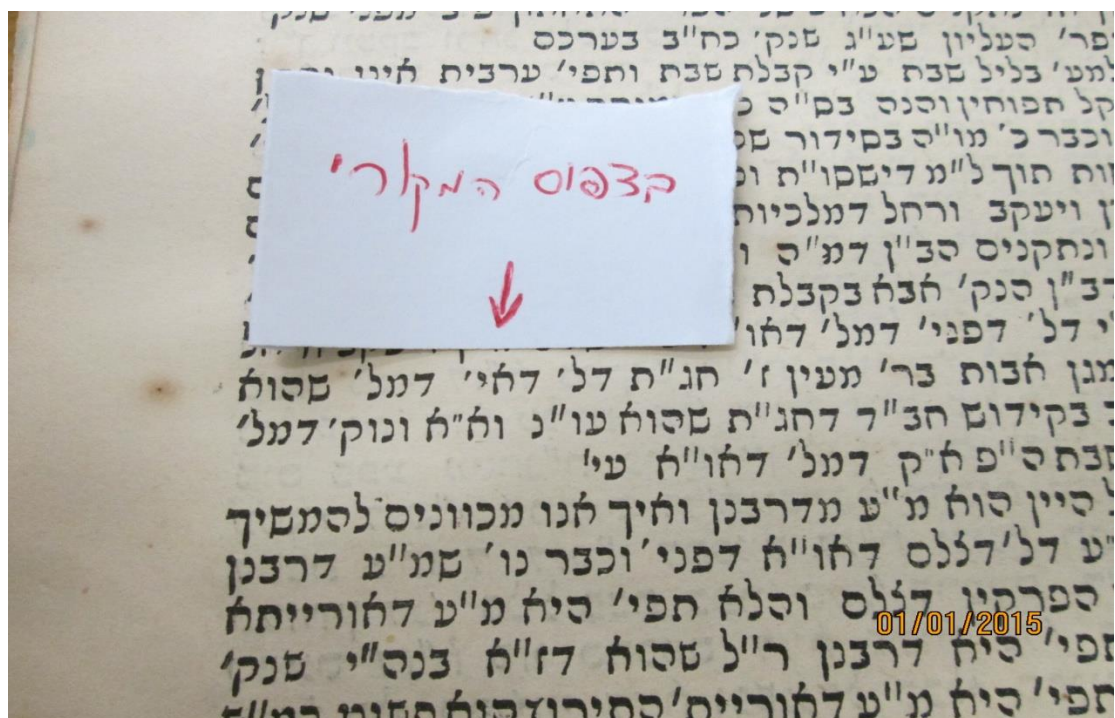
תו"ח י"ג ע"ב: [במקום לזו"ן דזו"ן]



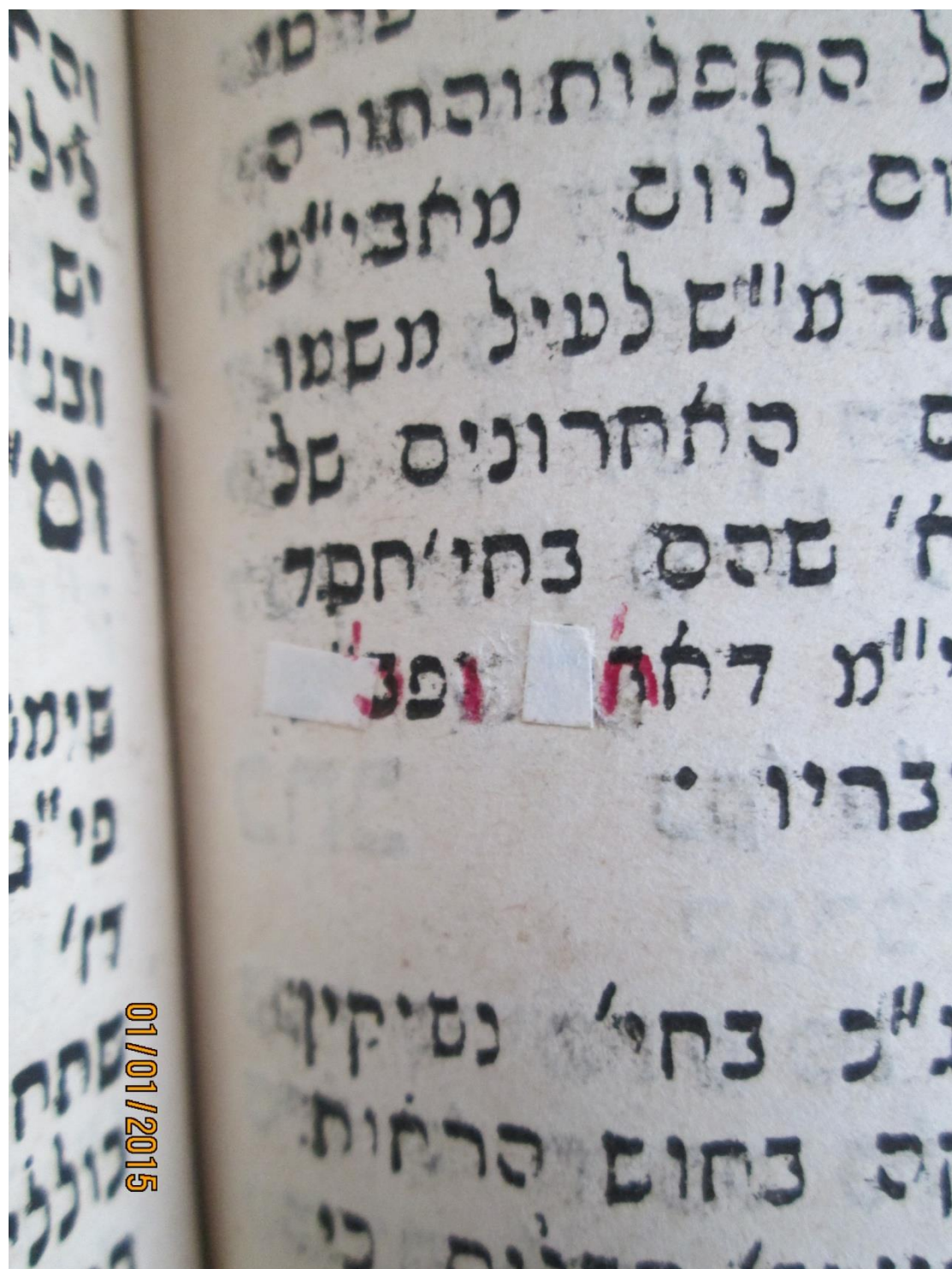
תו"ח דף כ' ע"ב: הו"ק שונה להגק'



תו"ח דף כ"ד: דאו"א שונה דאבא



כ"ז ע"ב:



ולסיום הנני חוזר ומבהיר ג' דברים:

- א. אין לי שום עניין אישי לנגח, אלא מטרתי לעורר את הלומדים לאמיתה של תורה.
- ב. אין בכך להעיד על איזה מידה ח"ו או הנהגה פסולה של הרב הגאון הרב מרדכי עטיה זלה"ה [כמו שרצו לטעון ח"ו], ותמיד שגור על לשוני: סימן א' בחו"מ דנים כפי הדין, סימן ב' פעמים שדנים ע"פ הוראת שעה!- ואפשר שהייתה כאן הוראת שעה, ואפשר שלא ידע, ואפשר שזה מה שסיפקו לו מהספריה הלאומית, ואפשר שהוא צילום של צילום וכו' וכו'.
- ג. אני מבקש מימכם לדון את הרב הגאון המקובל הרב מרדכי עטיה לכף זכות שכוונתו לשמים ולכל העם בשגגה, והטעו אותו (ומבקש כי כן ידונו אותי), ויש להעריך אותו על מפעליו הכבירים, שהיה חסיד וצדיק ות"ח ולהיזהר בכבודו מאוד.

תם ולא נשלם, אך כעת נחתם, בבקשת מחילה וסליחה מעומקא דליבא.